

A CETA veszélyezteti az európai élelmiszerbiztonságot

Az Európai Unió és Kanada között tervezett átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás (Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA) várhatóan óriási hatással lesz az élelmiszeriparra és annak szabályozására. Korábbi példák bizonyítják, hogy a kereskedelmi megállapodások kockázatot jelentenek az élelmiszerbiztonság szempontjából azáltal, hogy harmonizálják a vonatkozó előírásokat és a szabályozást egy közös minimumra csökkentik. A CETA ratifikálásával veszélybe kerülnek az EU területén érvényes élelmiszeripari követelmények előírások.

Magyar változat

Kiadó: Védegylet Egyesület

Felelős kiadó: Újszászi Györgyi

1088 Budapest, Szentkirályi utca 6.

Telefon: +36-1-2376020

E-mail: iroda@vedegylet.hu

www.vedegylet.hu

Grafika: Mogyoró Krisztina

Szakmai lektor: Fidrich Róbert, Magyar Természetvédők Szövetsége

Fordító: Polyacskó Orsolya

A kiadvány a „Spotlight on the global food-land climate nexus - mobilizing European Support for sustainable management of natural resources & the human right to food” című, az Európai Unió által támogatott DCI-NSA ED/2014/338-396 - EYD2015” projekt keretében került kiadásra. A benne foglaltak nem tükrözik az Európai Unió hivatalos álláspontját. A tartalomért teljes mértékben a szerzők felelősek.

Címlapkép “Collapsed Barn” by Eric Parker via Flickr, változtatott. CC by-nc 2.0

Food Safety, Agriculture and Regulatory Cooperation in the Canada-EU Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) is published under the Creative Commons licence Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Mire jelent veszélyt a CETA?

Családi gazdaságok

A kisgazdaságok helyét a nagyüzemi gazdálkodás veszi át. Kanadában az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezménynek (NAFTA) köszönhetően 1988 és 2007 között háromszorosára, 11 milliárd dollárról 33 milliárdra nőtt a mezőgazdasági export volumene, miközben a nettó termelői jövedelem kevesebb, mint felére esett vissza, a mezőgazdasági termelők felhalmozódott adóssága pedig megduplázódott ugyanebben az időszakban.¹ A kanadai családi gazdaságok száma erősen megcsappant: míg 1970-ben 366 128 ilyen gazdaság működött, addig 2011-ben már csak 204 730 működött.² Mostanra a szarvasmarha, sertés- és baromfiállomány nagy része hatalmas mezőgazdasági nagyüzemekben koncentrálódik. Vannak olyan hizlalótelepek, ahol akár több mint 20 ezer szarvasmarhát tartanak, másutt 5-20 ezer sertést, egyes telepeken pedig legalább 100 ezer baromfit is összezsúfolnak kis helyen.

A CETA nyomán várhatóan még több kis, családi gazdaság tűnik el Kanadában és az EU-ban, és ezekkel együtt eltűnik egy évszázadokra visszatekintő életforma is. Előreláthatólag azokat az országokat érinti majd leginkább a megállapodás, amelyekben jellemzően kisebb gazdaságok működnek és ahol a gazdák egzisztenciája az életvitelszerű gazdálkodástól függ.

Állatjólét

Kanadában lazább az állatvédelmi szabályozás, mint az Európai Unióban; miközben mintegy 700 millió állatot vágnak le fogyasztási célból, az önkéntesen vállalt állatjóléti előírások megszegése nem jár semmilyen szankcióval. Minimális a hústermelők ellenőrzése, akik a piaci nyomás miatt arra töreksenek, hogy az állattartás költségeit a lehető legalacsonyabb szinten tartsák. A CETA hatálya alatt Kanada azt a húst exportálja majd, amelyet ilyen körülmények között termelnek. Az európai hústermelők így ezzel az olcsóbb, ám kevésbé humánus gyakorlattal lesznek kénytelenek versenyezni.

A szabályozás harmonizációja

Az Európai Unió és Kanada arra törekszik, hogy a CETA keretében kiiktassák a kereskedelem előtt álló akadályokat a potenciálisan egészségre káros árucikkek szabad mozgását korlátozó szabályok minimalizálásával. Más kereskedelmi szerződésekből kiindulva arra számíthatunk, hogy ezt a tárgyaló felek a harmonizáció révén próbálják majd ezt elérni és így lesz majd például a maximális szermaradvány értékekkel is, ami az élelmiszerekben található növényvédő szermaradványok legalisan elfogadható maximális szintjét jelenti. Kanadában és az EU-ban különböznek ezek a szintek.

Íme két példa:

A neonikotinoidok kereskedelmi forgalomban levő növényvédőszerek, amelyeket általában rovarölőszerként használnak. Világszerte több millió méh elpusztulásával hozhatók összefüggésbe. Az Európai Bizottság betiltott néhány neonikotinoid tartalmú vegyszert, miután az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság kimutatta azok káros hatását a méhkolóniákra és a beporzást végző rovarokra.³ Kanadában a Kanadai Egészségügyi Hivatal (Health Canada) jelenleg még csak vizsgálja a kérdést és az érintett termékek továbbra is forgalomban vannak.

A glifozát gyomirtószer, amely a Monsanto *Roundup* nevű termékének aktív összetevője. Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) a glifozátot a „valószínűleg karcinogén” anyagok közé sorolta.⁴ 2015. áprilisában a kanadai kormány ezzel szemben azt találta, hogy „valószínűtlen, hogy a glifozát kockázatot jelentene az emberre a rák kialakulása szempontjából”.⁵ 2016. márciusában az Európai Parlament Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottsága leszavazta az Európai Bizottság javaslatát a glifozát engedélyének megújítására. Annak ellenére, hogy az Európa Tanács június 24-én a glifozát elutasítása mellett tette le a voksát, négy nappal később az Európai Bizottság mégis bejelentette a Monsanto engedélyének megújítását.

A harmonizációs törekvéseket, így a peszticid-szermaradványokra vonatkozó előírásokat vizsgáló kutatások szerint a harmonizáció miatt nőtt a vegyipari piac mérete és koncentrációja.⁶ A harmonizációból adódó új szabályok a kisebb terménypiacon mozgó termelők számára megváltoztatják a belépési korlátokat és opciókat, ami a nagyobb szereplőknek kedvez, ahelyett hogy minden szereplő számára méltányosabb feltételeket teremtené.

Földrajzi árujelzők

A földrajzi árujelző olyan elnevezés vagy jelzés, amely bizonyos földrajzi helyhez kötődő termékek azonosítására szolgál. Úgy működik, mint egy márka, amely magához vonzza a fogyasztókat, és amely által a termelők prémium árat kérhetnek. Emellett egyfajta minőségi garanciát is jelent, amely a termelés színvonaláról árulkodik és a szigorú elvárások teljesítését mutatja. A földrajzi árujelzőket, szemben például a védjegyekkel, nem lehet megvásárolni vagy eladni⁷: egy arra jogosult szervezet által elismert regionális termelők

tulajdonában vannak. Elismerik őket a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokban, miután a Kereskedelmi Világszervezet szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPs Egyezmény) részét képezik.

Ám miközben a Kanadában forgalmazott védett európai élelmiszeripari termékek száma 145 és ugyan a jelenleg hatályban levő megállapodások értelmében egyes borok és az égetett szeszes italok is kapnak némi védeltséget, addig több ezer azoknak európai földrajzi megjelöléseknek a száma, amelyek viszont nem állnak védelem alatt. Ez a helyzet például a cornwalli töltött tászkákkal (Cornish Pasties) és a yorkshire-i Wensleydale sajttal. A 145 földrajzi megjelölés mellett mintegy 20 bor és égetett szeszesital védett az Európai Unió és Kanada között 2003-ban aláírt megállapodás értelmében, amely ezen termékek forgalmazását szabályozza a kanadai piacon. Az EU-ban ezzel szemben több mint 1400 földrajzi jelzést ismernek el vagy van regisztráció alatt. Így a CETA hatálya alatt a védett termékeknek csupán 10%-a kap védelmet.⁸

Milyen élelmiszerek jelenthetnek problémát Európában a CETA ratifikálása nyomán?

A marha- és sertéshús importja

A CETA révén az Európai Unió várhatóan növeli a kanadai marha- és sertéshús importját. A kanadai szabályozás lehetővé teszi a marha- és csirkehús klórozott vízzel történő átmosását, amely eljárást azonban betiltottak az EU-ban.⁹ 2013-ban az Egyesült Államokkal történő tárgyalások megkezdése előtt az EU jóhiszeműsége jeléül feloldotta a tilalmat az eljárásra, amely során a marhahúst tejsavval átöblítik. Ez azt mutatja, hogy egyes területeken az Európai Unió hajlandó lejjebb vinni a követelményeket azért, hogy kedvezzen a kereskedelmi egyezményeknek.

Hústermékek

Kanadában többször merültek fel problémák a hústermékek vizsgálata során. 2012 és 2014 között E.coli baktériumot találtak egy Alberta államban található marhahús feldolgozó és csomagoló üzemből érkező szállítmányban. Kanada marhahús állományának mintegy 40%-át ebben az üzemben vágják le és csomagolják. A kanadai kormány tovább súlyosbította a helyzetet azzal, hogy költségmegtakarítás céljából 100 élelmiszerregisztrációs engedélyt törölt el.

Ractopaminnal beoltott hús

A ractopamin béta-agonista növekedésserkentő. Százhatvan országban, így az EU országokban is, tiltott hatóanyagnak minősül az emberi egészségre kifejtett hatásával kapcsolatos aggályok miatt.¹⁰ Kanadában a ractopamin engedélyezett, állatgyógyászati készítményként használják, amellyel a szarvasmarhát, sertést és pulykát oltják be. A növekedésserkentő szert az állat levágása előtt kapja, így a belőle készített élelmiszerben is kimutatható a szermaradvány.¹¹

Génmódosított élelmiszerek

Kanada egyike a világ három legnagyobb génmódosított élelmiszereket előállító országának.¹² A kanadai Egészségügyi Hivatal szerint a kanadai kormánynak nincs tudomása „publikált tudományos bizonyítékról, amely szerint a génmódosított élelmiszerek kevésbé biztonságosak, mint a hagyományos élelmiszerek”.¹³ Kanadában nem kötelező az élelmiszerek címkéjén feltüntetni, hogy melyek a génmódosított élelmiszerek, de természetesen az önkéntes jelölés megengedett. Az EU, ezzel szemben, sok kötelező címkézést ír elő minden génmódosított (azaz amelyik több mint 0.9%-ban tartalmaz génmódosított összetevőket) termék esetében.¹⁴ Az EU-ban a „zéró tolerancia” elve alapján a nem jóváhagyott génmódosított anyagok mértéke maximum 0,1% lehet.

Habár az EU-ban nem használnak génmódosított terményeket közvetlen emberi fogyasztásra, két fajtája mégis megtalálható az állati takarmányban, és a kanadai génmódosított szóját is EU-szerte használják.

Az Európai Unió elkötelezte magát, hogy együttműködjön a génmódosított élelmiszerekhez kapcsolódó kérdésekben. A Canadian Centre for Policy Alternatives kutatóközpont szerint a CETA szabályozási együttműködéssel kapcsolatos rendelkezései olyan „új csatornákat nyitnak az ipar számára, amelyek nyomás alá helyezik és gyengítik az európai élelmiszerbiztonsági előírásokat”.¹⁵ Ez pedig a kanadai génmódosított repce, kukorica, szója és cukorrépa importját eredményezheti az EU-ba.

Két további megemlíthető génmódosított élelmiszer:

Génmódosított almák: 2015. márciusában a Kanadai Élelmiszerellenőrzési Ügynökség engedélyezte a Brit Columbia területén működő Okanagan Specialty Fruits nevű vállalatnak a génmódosított almák termesztését és értékesítését Kanada területén.¹⁶ Az almafajtát úgy módosították, hogy az ütődésre vagy vágás után nem barnul meg. A CETA hatályba lépése után Kanada még több almát fog exportálni Európába, mivel a kanadai almákra kivetett EU-ban alkalmazott időszakos vámot (ami egyébként 9%-ra rúg) nullára csökkentik.¹⁷ Éppen ezért lehetséges, vagy inkább valószínű, hogy a kanadai génmódosított almák megjelennek az európai piacon.

Génmódosított lazac: 2015. novemberében az Egyesült Államok élelmiszer- és gyógyszer-felügyeleti szerve engedélyezte egy amerikai vállalat számára, hogy piacra dobja az első génmódosított hal- és élelmiszer termékét. A Kanadai Egészségügyi Hatóság várhatóan hasonlóan fog eljárni. Ez a lazacfajta a királylazac növekedési hormonjait és egy angolnafajta (*Zoarces americanus*) egyik génjét kapja meg, így a normálisnál kétszer gyorsabban éri majd el az érettséget. Az eredmény egy olyan halfajta, amely már másfél év alatt eléri a fogyasztáshoz szükséges méretét, szemben az átlagos három éves növekedési időszakkal. 2016. májusában a Kanadai Egészségügyi Hatóság és a Kanadai Élelmiszer-felügyeleti Hatóság bejelentették, hogy engedélyezték az AquaBounty génmódosított lazacának élelmiszerként történő forgalmazását Kanadában.

Ez az első génmódosított állat, amelyet Kanadában engedélyeztek mind emberi, mind pedig állati fogyasztásra, akár halfilé, halolaj vagy valamilyen halból készült élelmiszer formájában. Kanadában a gyártók nem kötelesek ezt feltüntetni a csomagoláson. A CETA hatálya alatt megszüntetik lazacra kirótt vámot, amely jelenleg 15%-ig is terjedhet, így várhatóan jóval több kanadai lazac kerül majd Európába.

Ételszínezékek

Kanadában 15 listán szerepelnek az édesítőkhöz, tartósítószerhez, szilárdító- és egyéb anyagokhoz használt, engedélyezett adalékanyagok. A kanadai szabályozók megengedik az élelmiszergyártóknak, hogy az ételszínezékek általános nevét tüntessék csak fel, például úgy, mint „Fast Green FCF” vagy egyszerűen csak úgy, hogy „színezékek”. Vannak olyan ételszínezékek, amelyek használata Kanadában engedélyezett, Európában viszont nem; ilyen például a Fast Green FCF és a Citrus Red No. 2 (ami az EU-ban „korlátozottan felhasználható”

kategóriába tartozik).¹⁸ Néhány EU tag-államban tiltólistán van az Allura Red, a Ponceau SX, a Brilliant Blue FCF, az indigotin és a tartrazin. Az EU-ban szigorúbbak a jelölési előírások, mint Kanadában. Tekintettel az ételszínezékekkel kapcsolatos eltérő megközelítésekre, nagyon valószínű, hogy a CETA következtében előírják majd a szabályozási együttműködést ezen a téren, az érdekelt vállalatok pedig nyilvánvalóan a legkevesbé korlátozó előírásokat fogják preferálni.

Na és az elővigyázatosság elve?

Az elővigyázatosság elve a bizonyítás terhét a termék gyártójára helyezi, ennek értelmében neki kell bizonyítania, hogy a terméke nem veszélyes. Európában nagyon gyakran támaszkodnak az elővigyázatosság elvére, Kanadában ezzel szemben sokkal

ritkábban alkalmazzák ezt az elvet. Továbbra is számtalan kérdés van azzal kapcsolatban, hogy a CETA hogyan fogja befolyásolni a szakpolitikákat az egyes országok szintjén és az EU jogát arra, hogy az elővigyázatosság elvére támaszkodva folytassa szabályozó munkáját.

Mi történik a kereskedelmi szabályokkal kapcsolatos nézeteltérések esetében?

Ha más csatornákon keresztül nem születik megállapodás, akkor a vállalatok panaszt nyújthatnak be a befektető-állam vitarendezési mechanizmuson (ISDS) keresztül. Az ISDS-hez kapcsolódó rendelkezések rendkívül erős eszközt jelentenek a nagyvállalatok számára, amellyel még azokat a kormányzati intézkedéseket vagy jogszabályokat is megtámadhatják, amelyek közérdeket szolgálnak.

Számtalan példa van arra, hogy nagyvállalatok több millió, vagy akár több milliárd dollárra/euróra perelnek kormányokat, ha azok valamely döntése befolyásolja vagy veszélyezteti a vállalat profitját. Ez azt jelenti, még ha az EU fenn is próbálja tartani szigorúbb szabályozást, a vállalatok pert indíthatnak, amennyiben ezek a szabályok korlátozzák üzleti tevékenységüket.

Következtetések

Nyilvánvaló, hogy Kanadában a génmódosított élelmiszerek, a növényvédőszer, ételszínezékek, a klórozott csirkehús, a hormonkészítmények és az állatjólét területeit szabályozó előírások jó része nem olyan szigorú, mint az Európai Unióban. Az európai polgároknak joguk van megismerni ezeket a gyakorlatokat – és azt, hogy az EU-s szabályozás hogyan lazulhat – mielőtt döntést hoznak a CETA-ról.

A CETA hatálya alatt a kanadai húsipari termékekre vonatkozó vámkontingens mértéke megnő, a sertéshús esetében 80 ezer tonnára, a marhahús esetében pedig 65 ezer tonnára. Ezeket az új értékeket háromtól hét évig terjedő időszak alatt vezetnék be. A döntés még azelőtt született, hogy Nagy-Britannia lakossága az Európai Unióból történő kilépés mellett szavazott. Több elemző is úgy véli, hogy

Nagy-Britannia nélkül, amely Kanada legnagyobb export partnere az EU-n belül, a meghatározott kvóták túlságosan magasak és tovább súlyosbítanák az EU kontinentális területén dolgozó gazdák helyzetét, akiket már így is sújt a mezőgazdasági termékek alacsony ára.

Sok a hasonlóság a CETA és az EU és az USA között jelenleg függőben levő kereskedelmi megállapodás, a Transzatlanti Kereskedelmi

és Beruházási Partnerség (TTIP) között, mind a megállapodások hatáskörét, mind pedig tartalmát tekintve. Míg egy Kanadával kötött megállapodás kevésbé tűnhet veszélyesnek, mint amikor az USA a másik partner, nem szabad elfelejtenünk, hogy az amerikai gyakorlatok Kanadában is ugyanannyira elterjedtek és nem kevésbé aggasztóak. Nyilvánvaló, hogy a CETA ratifikálásával óriási a tét mind a kanadai, mind az európai polgárok számára.

Jegyzetek

1. National Farmers Union. "Agricultural Impacts of CETA." NFU Briefs 2014. National Farmers Union, 5 Dec. 2014. Web. June 2016. www.nfu.ca/story/agricultural-impacts-ceta
2. Ibid.
3. European Food Safety Authority. "ESFA identifies risks to bees from neonicotinoids." News. European Food Safety Authority, 16 January 2013. Web. June 2016. www.efsa.europa.eu/en/press/news/130116.htm
4. International Agency for Research on Cancer (IARC). "IARC Monographs Volume 112: evaluation of five organophosphate insecticides and herbicides." IARC News. World Health Organization, 20 March 2015. Web. June 2016. www.iarc.fr/en/media-centre/iarcnews/pdf/MonographVolume112.pdf
5. Pest Management Regulatory Agency. "Proposed Re-evaluation Decision PRVD2015-01, Glyphosate." Consultations. Health Canada, 6 June 2015. Web. June 2016. www.hc-sc.gc.ca/cps-spc/pest/part/consultations/_prvd2015-01/prvd2015-01-eng.php
6. Badulescu, Dan, and Kathy Balis. "Pesticide Regulation Under NAFTA: Harmonization in Process?" Pesticide Truths. Canadian Agricultural Trade Policy Research Network (CATPRN), November 2006. Web. June 2016. <http://pesticidetruths.com/wp-content/uploads/2011/11/Reference-24-D-2006-11-00-NAFTA-Pesticide-Regulation-Under-NAFTA.pdf>
7. Hansen-Kuhn, Karen. "Geographic Indicators." Making Sense of CETA. Canadian Centre for Policy Alternatives, ed. Scott Sinclair, Stuart Trew and Hadrian Mertins-Kirkwood, September 2014. Web. June 2016. www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2014/09/Making_Sense_of_the_CETA.pdf
8. Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs. "Le TAFTA avant l'heure - tout comprendre au traité UE-Canada." Publications. Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs, 28 April 2016. Web. June 2016. <http://aitec.reseau-ipam.org/spip.php?article1547>
9. Patterson, Brent. "EU food safety commissioner doesn't see majority support for TTIP in national parliaments." Council of Canadians Blogs. Council of Canadians, 21 January 2015. <http://canadians.org/blog/eu-food-safety-commissioner-doesnt-seemajority-support-ttip-national-parliaments>
10. Veterinary Drugs Directorate. "Proposal to amend the List of Maximum Residue Limits (MRLs) for veterinary drugs in foods." Drugs and Health Products. Health Canada, 27 March 2014. Web. June 2016. www.hc-sc.gc.ca/dhdp-mps/vet/mrl-lmr/2013-2-prop-eng.php
11. Roberts, Michael T. Food Law in the United States. New York: Cambridge University Press, 2016. Print.
12. Environment and Climate Change Canada. "Genetically Modified Organisms." Water Research. Government of Canada, 23 July 2013. Web. June 2016. www.ec.gc.ca/inre-nwri/default.asp?lang=En&n=E8A9C49D-1
13. Health Canada. "Frequently Asked Questions: Biotechnology and Genetically Modified Foods." Factsheets and Frequently Asked Questions. Government of Canada, 26 November 2015. Web. June 2016. www.hc-sc.gc.ca/fn-an/gmf-agm/fs-if/faq_1-eng.php#p3
14. European Commission. "Traceability and labelling." Genetically Modified Organisms - Plants. European Commission, 17 February 2016. Web. June 2016. http://ec.europa.eu/food/plant/gmo/traceability_labelling/index_en.htm
15. Slater, Ann, and Terry Boehm. "Agriculture and Food Sovereignty." Making Sense of CETA. Canadian Centre for Policy Alternatives, ed. Scott Sinclair, Stuart Trew and Hadrian Mertins-Kirkwood, September 2014. Web. June 2016.
16. OK Specialty Fruits. "Press Release: Arctic Apples Received Canadian Approval." OK Specialty Fruits, n.p. n.d. Web. June 2016. www.okspecialtyfruits.com/press-release-arctic-applesreceive-canadian-approval/
17. Global Affairs Canada. "Canada-European Union: Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)." Free Trade Agreements. Government of Canada, 26 September 2014. Web. June 2016. www.international.gc.ca/trade-agreementsaccords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/benefits-avantages/agriculture-agricoles.aspx?lang=eng
18. Lefferts, Lisa. "Canada's Proposal on Labelling Food with Added Colours: What's Needed & Why." Nutrition Labeling for Public Health Impact. Centre for Science in the Public Interest, 5 August 2015. Web. June 2016. http://cspinet.org/canada/pdf/cspi-lisa-lefferts.food-dyes_health-canada-proposal.august5-2015.pdf

300-251 Bank Street
Ottawa, ON, K2P 1X3
1-800-387-7177
canadians.org

August 2016